

VICE-VERSA, WELBERGEN-WELEVELD

De bron van dit fantasieverhaal, in Rossums dialect, komt uit de dagboeken van Sweder Schele, heer van Weleveld, heer van Welbergen (1569-1639).

Hij schreef de dagboeken in de periode 1589-1637, met een onderbreking tussen 1624-1628.

Wie schriefft september 1629. De zomer van dit joar was heet west en der was hoast gen reagn valn. Dit har tot gevolg dat de row nich was greuid en de grounstof veur het maakn van roggestoet bepearkt veurhaandn was.

De leu wusn woar as ze an too wadn. Tot an de volgende oogst, hoppelik dat der dan meer van 't laand kwam, mosn ze het doon met n meender product, het "ekkeln-brood". Dit was n mengsel van twee deel row en een deel gemaaln ekkel. Disse ekkel wördn bie mekaar gardert in 't bos, wördn kokt um het eek der oet te haaldn en nogmoals good heet stokkert um de schel der of te haaldn en dan te maaln tot ekkelmel.

In Holland was het in dee tied politiek gezeen nogal ne rommel. Het laand zat in de slotjoarn van n tachtigjoarign oorlog

Het huis Welbergen.

en dan weer wadn de Spanjaardn de baas en dan weer har de Republiek der Verenigde Nederlanden stukn heroverd. In Twente wadn de leu mennigmoal bang en wördn doarbiedan ok vaak oaverloopt duur allerlei gespuis dat zocht noar etn en weardevölle dinge. Vaak wadn het köp-pelkes soldoatn dee wadn of-slötn van ear garnizoen of prebeerdn n good henkomn te

zeukn. De adel, ok hier in Twente, was der ok mangs slim an too, zee wadn hoast nich in stoat duur aln aarmood van de boern ear leavn op "niveau" te hoaldn.

Het Weleveld in Borne gelegn ten Noord-Oostn van Zeandern, aan de oale weg noar Oldnzal bie de Boornse bek, was al joarn laank n toovluchtsoord van soldoatn west van zowel de Spaanse

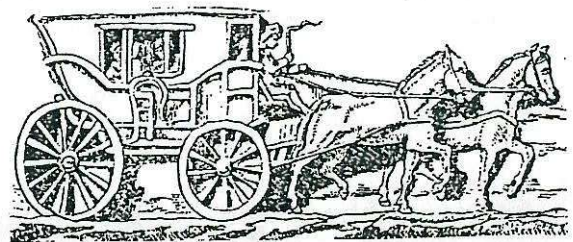

as Staatse troepn. Sweder Schele, bezitter van het hoes en völle groundn en boerderijn der umhen, prebeerdn zovöl möggeklik de bool oavereand te holdn en op te knapn as de tied en de umstandigheedn het too löatn.

In 1626 vertrök hee echter met zien gezin noar Het Welbergen vlak bie Gronau. Het Welbergen har hee in 1626 earfd van zien oaverleadn zuster Anna. Met ziene tweede vrouw Anna Brawe en de keender oet zien eerste huwelijk en ok al dree oet dit tweede huwelijk veuln zee zich doar veiliger. Ok was doar meer weeld um te schein.

Bie Het Weleveld konn ie good viske vangn en zo was der toch van alns bie de haand um n good en vuural n adelijk leavn te leidn.

Het was in dee tied dat op nen mooin noazommerdag in september in het joar 1629, Anna Brawe met ear gevolg van Het Welbergen op pad ging um op Het Weleveld in Borne wat persoonlijke dinge op te haaldn. Zee wol dan tegeliek ok wat voar row metnemn noar Het Welbergen. Anna reisdn per koets en het gevolg bestun oet n paar platte waagns, elk trökkn duur n span pearde. Tehoap wadn der twaalf pear op pad en het neudigde pearde en bedeedersvolk. Bie mekaar n heel konvooi dat in Borne zounder problemen ankwam.

Anna reisdn per koets....

Op Het Weleveld wördn de row oplaadn. De hofhörige boern van Het Weleveld mosn, ondaanks dat de roggeogst was tegn valn, an ear verplichtingn voldoon en n groot deel ofstoan an n heer van Het Weleveld. Woarschienlik har Sweder der veur zoargd dat nen beheerder op Het Weleveld de bool in de gaatn höl en der veur zoargn dat de boern ear verplichtingn noa kwamn.

Now har de werrevrouw van de Spaanse drost Mulert, den in 1626 oet Oldnzel was verdrevn, en dee now in de nöagte van Het Welbergen woondn, vernömm dat Anna de kaant van Oldnzel oetgung en Anna vrogt of zee oet Oldnzel nich veur ear ne kist wol metnemn met luk persoonlijke bezittingn. Deze kist was in 1626, toen Oldnzel was veroverd, blievn stoan.

Oet "goothartigheid" zoas Sweder later in zien dagbook schreef beloafd n Anna de kist met te brengn.

Op de terugweg wördn Oldnzel binn redn en wördn disse kist in laadn en gung het op Gronau, op Het Welbergen an.

Now blik oet antekeningn van Sweder Schele dat eargens tuske Eanske en Gronau, an de kaant van Hoksbeargn het konvooi wördn meut duur ne koppel van zo'n twintig soldoatn dee oet wadn op geald en goaldweark. Woarschienlik wadn het soldoatn oet n garnizoen dat bie Lingen was legerd en luk in disn strek van Twente löapn te lanterfantn, boerderiejkes oavervöln en zich verriekn met aandermans spul.

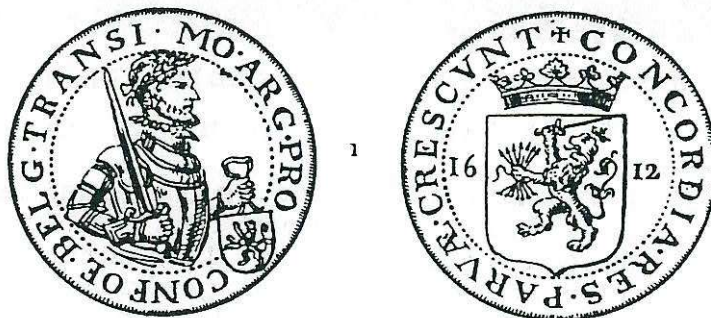

n Aanvoerder van het köppelke ongeregeld kwam tot vlak bie de koets van Anna Brawe en gaf ear te kenn dat het hele spul mos stopn, zee wadn umsingeld duur gewoapende soldoatn en hadn gen kaans um vot te komn. Anna keus eier vuur ear geald en gaf opdracht an ear ruiters um te doon wat de soldoatn ear beveeldn, bang dat ze was dat der ongelukn zoldn gebeurn. Ounderwiel dachtn ze bie zichzölf, dit zal ik nich zoa mer oaver mie hen loatn goan, doar maak ik weark van, loat ze mer eens wochtn.

Alle twaalf pearde wördn oetspan, de ruiters, het aandere peardevolk en ok de bedeendes van Anna wördn vastbundn an de waags met row. Anna moch in ear koets blievn zitn. Luk ontzag vuur de adel was der toch wal, ok bie disse soldoatn.

Alles wördn oaverhoap haald en ok de kist van de Spaanse drost Mulert wördn losbrökn en alles wördn der oet smetn. Nöast wat papiern en zeggels kwamn der ok nen zak met 400 rijksdaalders oet en dat kon dat soldoatnvolk good broekn.

Het verwondern Anna Brawe dat der geald in zat, doar was ear niks oaver vertöln duur dee werrevrouw en zee wördn nog vergrelder op dat gespuis. Dat kon zee nich op zich loatn zitn, zee was nich veur niks trouwd met nen Schele.

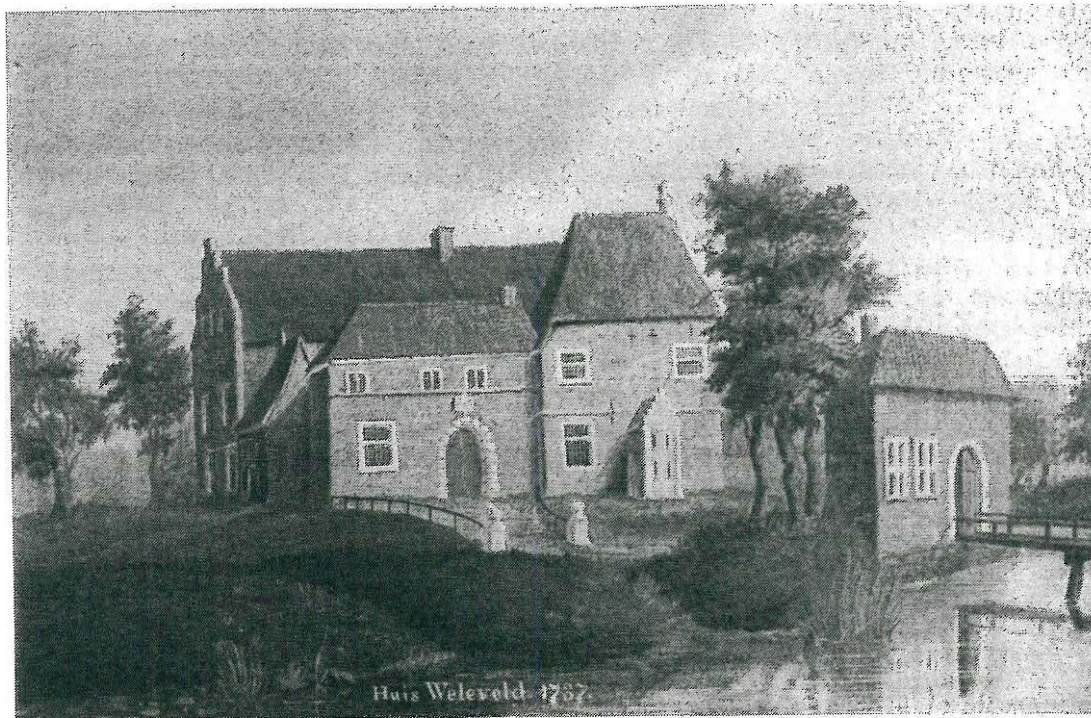
Rijksdaalder uit 1612.

Noadat de soldoatn alles hadn noakekn, zölf s wördn de voar row nog deurstökn met laansn, höldn zee het op Hoksebargn an.

Noa dat Anna en ear volk de bool weer op de rie hadn, de pearde veur de waags hadn spann, gung het op Eansche an um n oaverval an te gevn. In Eansche veuldn ze der weanig veur um der wat an te doon en Anna, nog aait onwies kwoad, gaf ear ruiters opdracht um alns op alns te zetn um dee solsoatn te achterhaaldn en um te prebeern in ealk geval dat geald van den Spaansn drost weerum te kriegn.

Vlak bie Hoksebargn lukn het de ruiters um de soldoatn in te haaldn en duur te proatn en ear te oavertuugn dat dat geald ok ear geald nich was, wusn zee van de 400 daalders der 280 weerum te kriegn.

Het Weleveld, schilderij van H. ter Meulen Jacobz. uit 1883.

Ik vroeg mie of of het bie proatn is blevn, mer het resultaat was nich slecht.

Met ne vertraging van nen halvn dag en 120 daalders armer gung het verdan op Het Welbergen an. Doar dee Anna op 21 september ear beklag bie ear man Sweder Schele. Den wördn ok knap hellig en bekeek zölf de kist woarot dat geald was vothaald. Tot ziene verbazing kwam hee der achter dat de kist van binn völ kleaner was as n boetnumtrek angaf en woarachtig, de kist har nen dubbeln bodn. Het zol hem niks verwoundern dat doar ok nog völ geald in zat en now wördn het hem ok dudelik woarum zee dee kist oet Oldnzal met mostn nemn. Zee wadn broekt!

Sweder oaverlegn met Anna en zee beslötatn dat zee zoa rap möggelik mosn zeen van disse kist of te komn. Hee wol ziene neutraliteit, den hee hoog in 't vaandel har stoan, nich in discrediet brengn en absoluut nich wördn broekt um an duustere zaakn met te doon. Nog op den zölfdn oavond schreef hee nen brief an de werrevrouw van Mulert en dee doarin zien verhaal wat Anna was oaverkömn. Van de dubbln bodm sprak hee nich. Hee verzochtn ear um zo rap möggelik dee kist op te haaldn, bang as hee was dat der nog meer ongelukn met zoldn gebeurn.

Ok wördn der nen brief zundn noar de drost van Lingen en noar n kapitein den verantwoordelik was vuur dat leger dat braandstichtend en roavend roundtrök.

Het antwoord van n kapitein was formeel: as was bewesn dat soldoatn oet zien leger disn oaverval op ear geweetn hadn, dan zoln ze wordn straft.

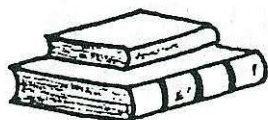
De werrevrouw van de Spaanse drost Mulert beslōat zōlf nog noar Lingen te goan um ear 120 rijksdaalders, in dee tied n nich gering kapitaal, weerum te kriegn.

Sweder Schele schreef alles op in zien dagbook, woar hee in 1629, noa joarn laank niks te hebn opschrevn, weer met was begunn. Der steet jammer genog nergens vermeld of de werrevrouw ear geald weerum hef kregn.

Bert Wolbert.
Borne, 28 dec. 1995.

Literatuur.

1. Mr Adri de Bakker en drs Dick Schlüter.
Gott betert desen tidt.
Twents-Gelderse Uitgeverij De Bruyn, Oldenzaal 1995.
2. Jhr A.J. Gevers en A.J. Mensema.
De Havezaten in Twente en hun bewoners.
Waanders Uitgevers, Zwolle 1995.
3. De Heer en Mevrouw de Bakker.
Transcriptie dagboeken van Sweder Schele, vier mappen met 1800 pagins's tekst, 1995.
4. Bert Wolbert.
Genealogie Weleveld Borne; eigen aantekeningen.

NIEUWS

Bij het Rijksarchief in Overijssel te Zwolle verscheen het **Repertorium op de Overstichtse leenprotocollen 1379 - 1805** door Mr. E.D. Eijken. De serie omvat een indexdeel met inleiding en 7 delen waarin 2115 leengoederen zijn beschreven. De goede index ontsluit een schat aan gegevens over lenen, beleeningen en andere rechtshandelingen die op leengoederen betrekking hebben. Bij overgang van bezit wordt de bezitter genoemd, maar ook de familiebetrekking tot de vorige bezitter. Zo wordt vaak een reeks van generaties van een familie in beeld gebracht. Het materiaal is gerangschikt naar rechtsdistrikt en buurtschap en bevat alle namen van personen die beleend werden in Salland, Twente en het Land van Vollenhove over de jaren 1379 tot 1805. Daarnaast zijn de beleeningen opgetekend in Drente, Gelderland en het Graafschap Bentheim, voor zover ze de Overijsselse Leenkamer te Utrecht (later te Zwolle) betreffen. Een bijzonder boeiende bron is nu geopend die voor onderzoekers van geschiedenis van groot nut kan zijn. Aanbevolen! Verkrijgbaar bij het Rijksarchief in Overijssel, Eikenstraat 20, 8021 WX Zwolle. Prijs ca. Fl. 250,00.